

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
Hoofstuk 1: Inleiding	1
1.1 Verantwoording	1
1.2 Probleemstelling	2
1.2.1 Die spesifieke sentrale probleem	2
1.2.2 Kritiese vrae wat met die sentrale probleem verband hou	3
1.2.3 Ander ondersoek wat die sentrale probleem aansny	11
1.2.4 Die unieke aard van die ondersoek	15
1.2.5 Onlangse ondersoek van plaasdramas	16
1.3 Voorgestelde uitkomst	17
1.3.1 Hipotese 1: spesifieke kenmerke van die volksmoeder	18
1.3.2 Hipotese 2: tendense na die plaasdrama oorgedra	19
1.3.3 Hipotese 3: patriarg en volksmoeder	19
1.3.4 Hipotese 4: mitologie op die drama toegepas	22
1.3.5 Die nut en beperking van die studie	22
1.4 Navorsingsmetodologie	23
1.5 Navorsingsontwerp	24
1.5.1 Die hoofstukke	24
Hoofstuk 2: Begrippe: `n Nederlandse toepassing	
2.1 Historiese agtergrond	27

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
2.2 Teoretiese uiteensetting	30
2.2.1 Die sentrum teenoor die periferie	33
2.2.2 `n Toepassing van die sentrum/periferie-model op dramatekste	34
2.2.3 Die vrou as onderhorige	35
2.2.4 Die algemene kenmerke van die volksmoeder	38
2.2.5 Hoofkenmerke van die volksmoeder	39
2.2.6 Die volksmoederlike rol	41
2.3 `n Toepassing op Langenhoven se <i>Die vrou van Suid-Afrika (1918)</i>	42
2.3.1 Maria as komplekse plaasvervanger binne die patriargale ruimte	43
2.3.2 Hoe Maria as volksmoeder kwalifiseer	44
2.3.3 Maria as konstruksie van die konsep <i>volksmoeder</i>	46
2.3.3.1 Maria as `n Moeder Maria	46
2.3.3.2 Hoop op `n nuwe toekoms	47
2.3.3.3 Die idee van die jonger geslag wat die toekoms verseker	48

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
2.3.3.4 Die heldhaftige volksmoeder se las	49
2.3.3.5 Die verband tussen waagmoed en die onafhanklikheidsgevoel	50
2.4 `n Nederlandse verkenning	51
2.4.1 Nederlandse literatuurgeskiedenis	51
2.4.2 Die Vlaamse Nasionalisme	52
2.4.3 Vergelyking tussen die Vlaamse Nasionalisme en Afrikanernasionalisme	52
2.4.4 Die ridderlike ideaal	55
2.4.5 Die gewone volkse karakters en figure	57
2.4.6 Die twintigste-eeuse literatuur en teaterlewe in die Lae Lande	58
2.4.7 Heijermans se <i>Op hoop van zegen</i> (1900)	61
2.4.7.1 Die volkse vrou	62
2.4.7.2 Kniertje as moederfiguur	63
2.4.7.3 Die volkse vroue se leefwyse en implikasies hiervan	66
2.4.8 Cornelis Everaert se <i>Esbatement van den visscher</i> (1530-1531)	68
2.4.9 <i>Een esbatement van de schuyfman</i> (1567)	71
2.4.10 Heijermans en Claus se benaderings	73

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
2.4.11 Ooreenkomste en kontraste tussen vroulike personasies in die Nederlandse- en Afrikaanse dramatekste	74
2.5 Gevolgtrekking	78
Hoofstuk 3: Konstruksie: versinsel, berusting en fabrisering	
3.1 Inleiding	80
3.2 Teoretiese agtergrond	84
3.2.1 Doelbewuste ideologiese ingenieurswese	84
3.2.2 Kulturele ideologiese ingenieurswese: Postma, Preller en Totius	84
3.2.3 Ideologie in die letterkunde: Totius en Celliers	87
3.2.4 Teologiese ingenieurswese: Du Plessis en Postma	87
3.2.5 C.M. van den Heever oor die Afrikaner as `n selfstandige volk	88
3.2.6 `n Familiale volk met `n patriarg aan die hoof	89
3.2.7 Cronjé oor bloedsuiwerheid en die bloedlyn	91
3.2.8 Die plaasdrama	92
3.2.9 Patriargale familietradisie	93
3.2.10 Die familialisme	94
3.2.11 Volksmoeders binne plaasdramas en die feodale ruimte	95

INHOUDSOPGAWE

Bladsynommer

3.2.12 Die ideologiese volksmoeder en biologiese volksmoeder	97
3.2.13 Fleishman se teorie	99
3.3 `n Toepassing op H.A. Fagan se <i>Ousus</i> (1934)	101
3.3.1 Die gemeenskap se verwagtinge van die volksmoeders	101
3.3.2 `n Sterk persoonlikheid	102
3.3.3 Nelie se berusting by gemeenskapswaardes	104
3.3.4 In diens van die kleinburgerlike wêreld	107
3.3.5 Nelie as ideologiese volksmoeder	108
3.3.6 Op die periferie van die etniese gemeenskap volksmoeders	110
3.3.7 Mina as biologiese volksmoeder	111
3.3.8 Die gevolg van Mina se verwerping van verwagtinge	112
3.3.9 Die liefdesdriehoek	114
3.3.10 Om `n vriend te verloor	115
3.3.11 Waarom Mina op die rand beland	116
3.3.12 `n Onvervulde huwelik	116
3.3.13 Die liefde taan	120
3.3.14 `n Liefde wat nooit kon blom nie	121
3.3.15 Hendrik se gevoelens vir Nelie	121
3.3.16 Nelie se gevoelens vir Hendrik	122

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
3.3.17 Mina se reaksie teenoor haar moeder	123
3.3.18 `n Tweede kans	124
3.3.19 Nelie se “opstand” teen haar moeder	124
3.4 `n Toepassing op W.A. de Klerk se <i>Die jaar van die vuur-os</i> (1952)	126
3.4.1 Onregmatige gesagsdraer	126
3.4.2 Emma en die stiltes in die teks	131
3.4.3 Stilswye spreek tot die leser	135
3.4.4 Die soeke na simpatie	135
3.4.5 Emma is implisiet `n bloeddraer	137
3.4.6 Emma se stiltes en Fleishman se teorie	138
3.4.7 Gillian as die Generaal se vertroueling	139
3.4.8 Gillian as veranderde volksmoeder	140
3.4.9 Gillian, Emma en Martin	141
3.4.10 Hoe die Generaal en Pieter se optrede teenoor Gillian verskil	141
3.4.11 Pieter se kwessie met Gillian	143
3.4.12 Gillian teenoor die repressiewe patriarg	144
3.5 Gevolgtrekking	145

INHOUDSOPGAWWE	Bladsynommer
Hoofstuk 4: Herskrywing: openbaring, gewaarwording, uitdaging, ontmaskering, aftakeling en begrip	
4.1 Inleiding	147
4.2 Teoretiese agtergrond	149
4.2.1 Die verband tussen die voorgeslagte en die bloedlyn	149
4.2.2 Ampie Coetzee oor grondbesit en identiteit	151
4.2.3 Die plaasdrama: herskrywing en terugskrywing	153
4.2.4 Die aanvang van herskrywing tot en met onlangse herskrywing	156
4.2.5 Moeder Afrika: die swart volksmoeder	159
4.2.6 Die tradisionele rol van die swart vrou in Afrika	160
4.2.7 Die swart vrou as gemarginaliseerde binne die mitologie	161
4.2.8 Moeder Afrika as simbool van krag en oorlewing	162
4.3 `n Toepassing op Pieter Fourie se <i>Ek, Anna van Wyk</i> (1986)	163
4.3.1 Die aanwesigheid van die voorgeslagte uit die patriarg se oogpunt	163
4.3.1.1 Anna se rol in verband met die bloedlyn	165
4.3.1.2 `n Plig om die bloedlyn voort te sit	170
4.3.1.3 Die voorgeslagte dien as herinneringe	172

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
4.3.1.4 Die oorredingsvermoë van die patriargie	173
4.3.2 `n Uitdagende, hedendaagse volksmoeder	174
4.3.2.1 Die gebrek aan `n versorgende en huishoudelike aard	176
4.3.2.2 Junior van sy moeder vervreem: `n sielkundige interpretasie	177
4.3.2.3 Interpretasie volgens oorhandiging van gesag in ou plaasromans	178
4.3.2.4 Die aftakeling van Anna	178
4.3.3 Lina daag nou ook die sentrum uit	179
4.3.3.1 Senior neem wraak	180
4.3.3.2 Rina vervang Anna	181
4.3.4 Herskepping van die man- en -vrouverhouding	182
4.4 `n Toepassing op Deon Opperman se <i>Donkerland</i> (1996)	183
4.4.1 Identiteit en grond	183
4.4.2 Anna de Witt as heldhaftige volksmoeder	185
4.4.3 Die gemarginaliseerde swart volksmoeder	188
4.4.4 `n Ander soort swart volksmoeder	189
4.4.5 Die onderhorige kenmerk van die swart volksmoeder	190
4.4.6 Wrywing tussen die twee volksmoeders	190

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
4.4.7 Patriargale waardes geopenbaar	191
4.4.8 Meidjie se aanvullende rol	193
4.4.9 Die swart volksmoeder vervang die wit volksmoeder	193
4.4.10 Riana as tradisionele volksmoeder	195
4.4.11 Truida en Mariaan as hedendaagse volksmoeders	195
4.4.12 Uitdaging en begrip	196
4.5 Gevolgtrekking	198
Hoofstuk 5: Rekonstruksie: verdere herskrywing van die volksmoeder, die verhouding tussen man en vrou en die mitologiese tendense binne moderne plaasdramas	
5.1 Inleiding	201
5.2 Teoretiese agtergrond	203
5.2.1 Die aktuele aard van <i>Die koggelaar</i> (1988) en <i>Die jogger</i> (1997)	203
5.2.2 Van herskrywing tot verdere herskrywing	204
5.2.3 Relevansie van die studie van die Griekse mitologie	205
5.2.3.1 Die Grieke	206
5.2.3.2 Die Egeïese godedom: die Groot Godin	206
5.2.3.3 Die god	207
5.2.3.4 Zeus en die aard van die gode	207

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
5.2.3.5 Hera	208
5.2.3.6 Zeus en sterflike vroue	208
5.2.3.7 Heracles as heldefiguur	209
5.2.3.8 Theseus	209
5.2.4 Relevansie van die studie van die Teutoniese mitologie	210
5.2.4.1 Die Teutone	210
5.2.4.2 Die Teutoniese gode: die hoofgod, Wodin (Odin)	210
5.2.4.3 Thor (Donar)	211
5.2.4.4 Beowulf, die heldefiguur	212
5.2.5 Relevansie van die studie van die Keltiese mitologie	212
5.2.5.1 Die Kelte	212
5.2.5.2 Die Ierse hoofgod: die Dagda (Daghda)	213
5.2.5.3 Lug (Lugh)	213
5.2.5.4 Danu	214
5.2.5.5 Macha	214
5.2.5.6 Cú Chulainn	215
5.2.6 Relevansie van die studie van die Slawiese mitologie	215
5.2.6.1 Die Slawiërs	215
5.2.6.2 Die Wit- en Swart god en die latere oorlogsgod	216
5.2.6.3 Die Slawiese held	216
5.3 `n Toepassing op Pieter Fourie se <i>Die koggelaar</i> (1988)	217

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
5.3.1 Erfopvolging uit Boet se perspektief	217
5.3.2 Ben se dubbele lewe	218
5.3.2.1 Ben se optrede teenoor Anker	218
5.3.2.2 Die hoogtepunt en ontknoping	219
5.3.2.3 Die sentrale toneel in die veld	222
5.3.2.4 Die volksmoeder benadeel	223
5.3.2.5 Van identiteit gestroop	224
5.3.2.6 Geboortetoneel	225
5.3.2.7 Beta se posisie binne die patriargale ruimte	226
5.3.2.8 Die moord op die volksmoeder	226
5.3.3 Raakpunte met die Griekse mitologie	227
5.4 `n Toepassing op A.P. Brink se <i>Die jogger</i> (1997)	229
5.4.1 Simbool van mag: die tong	229
5.4.2 Kilian se landskapbeskrywings	231
5.4.2.1 Die uitwerking van die voorgeslagte op die nageslagte	232
5.4.3 Kilian maak sy dogter tot volksmoeder	232
5.4.3.1 Inkleding binne die patriargale ruimte	233
5.4.3.2 Ilse se strewende as hedendaagse volksmoeder	234
5.4.4 Kilian se optrede	235
5.4.5 Ilse ontmasker Kilian	236
5.4.6 Die Noni-figuur	237

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
5.4.6.1 Noni as Moeder Afrika	239
5.5 `n Toepassing op Pieter Fourie se <i>Koggelmanderman</i> (2003)	241
5.5.1 Dina as die Vrou in <i>Koggelmanderman</i>	241
5.5.2 Die verhouding tussen man en vrou	243
5.5.3 Karel as verwaterde weergawe van die patriarg	245
5.5.4 Raakpunte met die mitologie	246
5.5.4.1 Raakpunte met die San- en Khoi-Khoin mitologie	247
5.5.4.2 Die held, Tchue	248
5.5.4.3 Die held, Heitsi-eibib	249
5.5.4.4 Dina en Karel ontvang kragte en toorkrag	250
5.5.4.5 Raakpunte met die Griekse mitologie	251
5.5.4.6 Karel as `n Theseus-figuur	251
5.5.4.7 Dina as die Adriadne-figuur	252
5.5.4.8 Raakpunte met die Teutoniese mitologie	253
5.5.4.9 Raakpunte met die Keltiese mitologie	255
5.5.4.10 Raakpunte met die Slawiese mitologie	255
5.5.4.11 Ooreenkomste en verskille tussen die soorte helde in die mitologie en die Karel-figuur in die moderne Afrikaanse drama	256
5.6 Gevolgtrekking	258

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
Hoofstuk 6: Samevatting	
6.1 Inleiding	261
6.2 Hoofstuk 1: die sentrale probleem	261
6.3 Hoofstuk 2: die kritiese vrae	261
6.3.1 Die ouer Afrikaanse dramateks	262
6.3.2 Nederlandse- en Vlaamse vrouefigure se beweegruimte	262
6.4 Hoofstuk 3: die kritiese vrae	264
6.4.1 Tendense van ouer plaasromans na plaasdramas oorgedra	264
6.4.2 Variasies op die volksmoeder	266
6.4.3 Die verhouding tussen Pieter en Emma	266
6.4.4 Gillian: `n nuwe identiteit	267
6.5 Hoofstuk 4: die kritiese vrae	268
6.5.1 Die patriarg se reduserende blik in die nuwer plaasdrama geopenbaar	268
6.5.2 Opperman se uitbeelding van `n swart volksmoeder	269
6.5.3 Wit vroue en swart vroue gemarginaliseer	270
6.6 Hoofstuk 5: die kritiese vrae	270
6.6.1 Die aktuele plaasdramas uit die tagtigerjare en laat negentigerjare	271

INHOUDSOPGAWE	Bladsynommer
6.6.2 Wegbeweeg van die konsepte <i>patriarg</i> en <i>volksmoeder</i>	274
6.6.3 Raakpunte met mitologiese meesternarratiewe	275
6.7 Gevolgtrekking	276
Bibliografie	281